

PATIKROS LAPAS DĖL VALSTYBĖS PAGALBOS IR *DE MINIMIS* PAGALBOS BUVIMO AR NEBUVIMO

BENDRA INFORMACIJA

Teisės akto pavadinimas	Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl kelių rinkliavos dydžių nustatymo metodikos patvirtinimo“ projektas (toliau – Nutarimo projektas).
Tikrinamo objekto gavimo data	2025-09-16
Patikros lapą užpildė	Kelių transporto grupės vyresnysis patarėjas Sergėjus Volkovas

PATIKROS KLAUSIMAI

Eil. Nr.	Klausimai	Vertinimo išvada			Komentaras
		Taip	Ne	Netaikoma	
1.	Valstybės pagalbos požymių identifikavimas Nutarimo projekte siūlomame reguliavime (1) (1) Vertinant valstybės pagalbos kriterijus vadovaujama Europos Komisijos pranešimu dėl valstybės pagalbos sąvokos ir teismų praktika (angl. <i>Commission Notice on the notion of State aid pursuant to Article 107(1) TFEU</i> , jei taikoma.				
1.1.	Ar finansavimą tiesiogiai ar netiesiogiai numatoma teikti ūkio subjektams (-ui) ūkinei veiklai vykdyti?	☒	☐	☐	Nutarimo projektu siūloma nustatyti 50 proc. mažesnę rinkliavą už pirminės žemės ūkio produkcijos (pieno, grūdų ir kt.) bei pašarų gamintojų (įskaitant pašarų gamybai skirtas žaliavas) veiklai ir produkcijos realizavimui naudojamų bei jų valdomų transporto priemonių naudojimąsi mokamais valstybinės reikšmės keliais. Tokia nuostata neišvengiamai reikštų valstybės biudžeto pajamų sumažėjimą, nes surenkamų rinkliavų dydis proporcingai sumažėtų. Tai reiškia, kad atitinkami ūkio subjektai gautų netiesioginę naudą – valstybės išteklių sąskaita būtų kompensuojama dalis jų veiklos sąnaudų, o tai iš esmės prilygsta finansinei paramai ūkinės veiklos vykdymui.

Pildymo instrukcija

Ūkio subjektai – įmonės, jų junginiai (asociacijos, susivienijimai, konsorciukai ir pan.), įstaigos ar organizacijos, ar kiti juridiniai ar fiziniai asmenys, kurie vykdo ar gali vykdyti ūkinę veiklą Lietuvos Respublikoje arba kurių veiksmas daro įtaką ar ketinimai, jeigu būtų įgyvendinti, galėtų daryti įtaką ūkinei veiklai Lietuvos Respublikoje. Lietuvos Respublikoje viešojo administravimo subjektai laikomi ūkio subjektais, jeigu jie vykdo ūkinę veiklą.

Vertinant ar subjektas yra priskiriamas ūkio subjektui jo statusas neturi lemiamos reikšmės, taip pat ir ar subjektas yra įsteigtas pelnui siekti, esminis kriterijus ar vykdoma / numatoma vykdyti veikla yra priskiriama ūkinei veiklai. Subjektas, vykdamas tiek ekonominę, tiek neekonominę veiklą, turi būti laikomas ūkio subjektu tik ekonominės veiklos atžvilgiu.

Ūkinė veikla – visokia gamybinė, komercinė, finansinė ar profesinė veikla, susijusi su prekių (paslaugų) pirkimu ar pardavimu, išskyrus, kai fiziniai asmenys prekę (paslaugą) įsigyja asmeniniams ir namų ūkio poreikiams tenkinti.

Teikiant finansavimą infrastruktūros objektams / įrangai (ilgalaikiam turtui) įsigyti, ūkinė veikla turi būti vertinama 3 lygmenimis:

- Statytojo / savininko;
- Valdytojo;
- Galutinio naudotojo (galutinio naudos gavėjo – GNG).

Ūkine veikla nėra laikoma, kai valstybė veikia „vykdama valdžios įgaliojimus“ (2) arba kai valstybės sektoriaus subjektai veikia „kaip valdžios institucijos“ (3). Jeigu valstybės sektoriaus subjektas vykdo ūkinę veiklą, kuri gali būti atskirta nuo valdžios įgaliojimų vykdymo, tai subjektas, vykdydamas tą veiklą, veikia kaip ūkio subjektas. O jeigu tos ūkinės veiklos negalima atskirti nuo valdžios įgaliojimų vykdymo, visa to subjekto vykdoma veikla yra su tą valdžios įgaliojimų vykdymu susijusi veikla, todėl nepatenka į ūkio subjekto sąvokos taikymo sritį. Tokioms veikloms priskiriamų veiklų pavyzdžiai (šis sąrašas nėra baigtinis):

a) kariuomenė arba policija;

b) oro navigacijos sauga ir kontrolė;

c) jūrų eismo kontrolė ir sauga;

d) kovos su tarša priežiūra;

e) laisvės atėmimo nuosprendžių organizavimas, finansavimas ir vykdymas;

f) viešiesiems tikslams naudoti skirtų duomenų rinkimas remiantis teisės aktuose atitinkamiems ūkio subjektams nustatytu įpareigojimu atskleisti tokius duomenis.

Ūkine veikla gali būti nelaikoma dalis veiklų socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros, kultūros, švietimo ir mokslinių tyrimų sektoriuose, kaip apibūdinta Komisijos pranešime dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 1 dalyje vartojamos valstybės pagalbos sąvokos (2016/C 262/01). Taip pat ūkine veikla nėra laikoma viešos infrastruktūros objektų, neskirtų ūkinei veiklai vykdyti, statyba.

(2) Plačiau su šia sąvoka galima susipažinti 1987 m. birželio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo Komisija prieš Italiją, 118/85, ECLI:EU:C:1987:283, 7 ir 8 punktuose, kuriuose nurodyta, kad įgyvendindamos joms priskirtus įgaliojimus valstybės institucijos gali vykdyti tiek valstybinės valdžios funkcijas, tiek užsiimti ūkine-komercine veikla įgyvendinant ūkio subjekto funkcijas.

(3) Plačiau su šia sąvoka galima susipažinti 1988 m. gegužės 4 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Bodson*, 30/87, ECLI:EU:C:1988:225, 18 punkte.

1.2.	Ar finansavimas iš valstybės išteklių ūkio subjektams (-ui) suteiktų / suteikia išskirtinę ekonominę naudą, kurios jie / jis negautų rinkos sąlygomis?	☐	☒	☐	Lengvata nelaikytina ekonominiu pranašumu siaurąja prasme, o veikiau kompensaciniu mechanizmu, skirtu neutralizuoti struktūrinius žemės ūkio sektoriaus nepalankumus. Šiam sektoriui būdingi sezoniskumas, dideli kainų svyravimai, ribotas pelningumas ir nuolatinis kaštų spaudimas (ypač dėl degalų, pašarų ir transporto išlaidų). Pastarojo meto geopolitinės aplinkybės, visų pirma Rusijos karinė agresija prieš Ukrainą, dar labiau padidino energetinių išteklių kainas bei sukėlė tiekimo neapibrėžtumą, todėl sektoriaus sąnaudos išaugo dar labiau.
------	---	--------------------------	-------------------------------------	--------------------------	---

				<p>Žemės ūkio produkcijos transporto paslaugos yra kritinės visuomenės poreikiams: jos užtikrina nuolatinį pieno surinkimą, grūdų pervežimą bei pašarų tiekimą gyvulininkystei. Jeigu šių paslaugų sąnaudos taptų per didelės, kiltų neigiamų socialinių pasekmių – augtų maisto kainos ir mažėtų aprūpinimo stabilumas. Dėl šių priežasčių lengvata turėtų būti traktuojama ne kaip privilegija, o kaip socialinės, regioninės politikos priemonė, skirta apsaugoti visuomenės interesus ir užtikrinti gyvybiškai svarbios maisto tiekimo grandinės veikimą. Maisto tiekimo grandinė taip pat pripažįstama kaip strateginė nacionalinio saugumo priemonė tiek nacionaliniu, tiek Europos Sąjungos mastu. Padidėjusį dėmesį žemės ūkio ir (ar) maisto ūkio sektoriams nurodo jau priimti teisės aktai:</p> <p>1) 2016 m. NATO viršūnių susitikime Varšuvoje sąjungininkų lyderiai nusprendė padidinti NATO atsparumą visam grėsmių spektrui ir toliau ugdyti savo šalių individualius ir kolektyvinius gebėjimus atsispirti bet kokios formos ginkluotam puolimui. Jie susitarė dėl septynių pagrindinių nacionalinio atsparumo reikalavimų, pagal kuriuos valstybės narės gali įvertinti savo pasirengimo lygį, iš kurių <i>atsparūs maisto ir vandens ištekliai: užtikrinti, kad šie ištekliai būtų saugūs nuo trikdžių ar sabotazo</i>;</p> <p>2) Europos Komisija (toliau – EK) 2022 m. kovo 23 d. paskelbė Komunikatą Europos Parlamentui, Europos vadovų tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Apsirūpinimo maistu užtikrinimas ir maisto sistemų atsparumo didinimas“, kuriuo EK pristatė trumpalaikius ir vidutinės trukmės veiksmus (tiek pačios EK, tiek valstybių narių), skirtus didinti pasaulinį apsirūpinimo maistu saugumą ir remti ES ūkininkus bei vartotojus, atsižvelgiant į kylančias maisto kainas ir žaliavų (pavyzdžiui, energijos ir trąšų) sąnaudas, taip pat ragina valstybes narės prireikus peržiūrėti savo bendrus žemės ūkio politikos planus, kad būtų užtikrintas maisto sistemos atsparumas;</p> <p>3) 2022 m. gruodžio 14 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2022/2557 dėl ypatingos svarbos subjektų atsparumo, kuria panaikinama Tarybos direktyva 2008/114/EB (toliau – CER direktyva), kurios pagrindinis tikslas – sustiprinti paslaugų, būtinų gyvybiškai svarbioms visuomenės funkcijoms ar ekonominei veiklai palaikyti, teikimą didinant tokias paslaugas teikiančių subjektų atsparumą ir apsaugą nuo nepageidaujamų reiškinių, nuolat kintančių</p>
--	--	--	--	---

				<p>rizikų ir grėsmių. Panaikintoji Tarybos direktyva 2008/114/EB buvo taikoma tik energetikos ir transporto sektoriams numatant procedūrą, pagal kurią šiuose sektoriuose nustatyta Europos ypatingos svarbos infrastruktūra, kurios sutrikdymas ar sunaikinimas turėtų reikšmingą tarpvalstybinį poveikį mažiausiai dviem valstybėms narėms. Tačiau atsižvelgiant į vis didėjančią tarpsektorinę tarpusavio priklausomybę ir besikeičiančią geopolitinę situaciją CER direktyva siekiama atnaujinti esamą ES sistemą dėl ypatingos svarbos infrastruktūros atsparumo praplečiant sektorių, kuriems nustatomi atitinkami reikalavimai, spektrą ir kiekvienai valstybei narei nustatant tam tikrus įpareigojimus (priimti nacionalinę strategiją ir reguliariai atlikti rizikos vertinimą; nustatyti subjektus, teikiančius esmines paslaugas; remti nustatytus ypatingos svarbos subjektus, kad padidintų jų atsparumą; užtikrinti, kad ypatingos svarbos subjektai atliktų savo rizikos vertinimą ir nustatytą riziką, galinčią sutrikdyti jų galimybes teikti esmines paslaugas ir kt.). Pažymėtina, kad CER direktyvoje yra įtrauktas maisto produktų gamybos, maisto perdirbimo ir platinimo sektorius, todėl atitinkamos maisto tvarkymo įmonės turės būti identifikuojamos kaip ypatingos svarbos subjektai;</p> <p>4) Nacionalinio saugumo strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 „Dėl Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“, 34.4 papunktyje yra iškeltas valstybės ir savivaldybių institucijų bei piliečių pasirengimo remti ginkluotos gynybos užduočių vykdymą užtikrinimo uždavinys – <i>užtikrinti, kad civilinių sektorių, ypač transporto, energetikos, finansų ir kredito, informacinių technologijų ir telekomunikacijų, žemės ir maisto ūkio plėtra atitiktų pasirengimo valstybės ginkluotai gynybai poreikius, didintų ypatingos svarbos infrastruktūros atsparumą ir saugumą, garantuotų pakankamą strateginę rezervą ar reikalingus gamybos pajėgumus</i>, o 43.11 papunktyje – ekonominio ir energetinio saugumo užtikrinimo uždavinys <i>užtikrinti apsirūpinimą savo gamybos maisto ištekliais, naudojant vietines žaliavas</i>;</p> <p>5) Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. sausio 5 d. nutarimu Nr. 23 „Dėl Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymo įgyvendinimo“ patvirtinto Gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų sąrašo 4 punktą, gyventojų būtinųjų poreikių tenkinimas yra gyvybiškai svarbi valstybės funkcija,</p>
--	--	--	--	--

					<p>kuri apima asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų užtikrinimą, gyventojų <i>aprūpinimą maisto produktais ir geriamuoju vandeniu</i> ir aplinkos taršos nustatymą.</p> <p>Apibendrinant, žemės ūkio produkcijos tiekimo užtikrinimas nelaikytinas komercine privilegija, o veikiau būtina socialinės, ekonominės ir nacionalinio saugumo politikos priemonė. Lengvatos taikymas tokiems pervežimams gali būti pagrįstai suvokiamas kaip bendros viešosios politikos dalis, o ne selektyvus atskiros sektoriaus protegavimas.</p>
--	--	--	--	--	--

Pildymo instrukcija

Išskirtinė ekonominė nauda. Vertinama, ar finansavimas ūkio subjektui teikiamas palankesnėmis sąlygomis, nei jis galėtų gauti rinkoje. Teikiant finansavimą veiklai vykdyti, nauda turi būti vertinama tiek paramą gaunančios subjekto lygmeniu tiek galutinių naudos gavėjo lygmeniu. Jei finansavimas teikiamas infrastruktūros objektams ar įrangai (ilgalaikiam turtui) įsigyti, finansavimo nauda turi būti vertinama infrastruktūros statytojo / savininko, valdytojo ir galutinio naudos gavėjo lygmeniu. Pavyzdžiui, negrąžintina subsidija, lengvatinė paskola (su mažesnėmis nei rinkoje palūkanų normomis ar kitomis lengvatinėmis sąlygomis), suteikiama neapmokestinama garantija paskolai arba apmokestinama ne rinkos kaina. Išskirtinė nauda ūkio subjektui gali būti suteikta įvairiais būdais. Nėra skirtumo, kokiais būdais teikiama valstybės pagalba – svarbus jos poveikis.

Siekiant nustatyti, ar finansavimas suteikia išskirtinę ekonominę naudą, yra naudojamas privataus rinkos investuotojo principas. Jei įmonė negautų šių lėšų analogiškais sąlygomis privataus kapitalo rinkose, vadinasi, šių lėšų teikimas gali būti valstybės pagalba. Šiuo atveju būtina nustatyti, ar privatus investuotojas investuotų į šią įmonę tokiomis pat sąlygomis, vertindamas tik potencialią savo investicijų grąžą ir neatsižvelgdamas į regioninius ar socialinius veiksnius. Jei privatus investuotojas neinvestuotų į tokią įmonę, vadinasi, suteiktos lėšos gali būti valstybės pagalba.

Jei numatoma, kad finansavimas bus skiriamas ūkio subjekto sąnaudoms, atsiradusioms dėl viešųjų, arba visuotinės ekonominės svarbos, paslaugų įsipareigojimų (4) valstybei (savivaldybei), padengti, išskirtinės ekonominės naudos buvimas vertinamas pagal *Altmark* (5) kriterijus. Ūkio subjektui nėra suteikiama išskirtinė ekonominė nauda, jeigu:

- veikla atitinka visuotinės ekonominės svarbos paslaugų požymius (6), jos užduotys ir įpareigojimai aiškiai apibrėžti;
- viešųjų paslaugos išlaidų kompensavimo kriterijai objektyvūs, skaidrūs ir nustatyti iš anksto;
- kompensacija neviršija grynujų paslaugos teikimo sąnaudų, įskaitant pagrįstą pelną (t. y. kompensuojama nepermokant); ir
- viešosios paslaugos įsigijamos ir kompensacija skiriama įgyvendinant viešojo pirkimo konkurso procedūrą arba, jei viešasis pirkimas nėra rengiamas, įmonės, kuriai patikėta teikti visuotinės ekonominės svarbos paslaugas, išlaidos kompensuojamos pagal įprastos gerai valdomos įmonės patiriamas išlaidas.

(4) Plačiau žiūrėti čia: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/public_services_en.html.

(5) Plačiau galima susipažinti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2003 m. liepos 24 d. sprendime *Altmark*, C-280/00, EU:C:2003:415.

(6) Komisijos komunikatas dėl Europos Sąjungos valstybės pagalbos taisyklių taikymo kompensacijai už visuotinės ekonominės svarbos paslaugų teikimą (2012/C 8/02).

1.3.	Ar finansavimą numatoma teikti / teikiamas tam tikroms pasirinktoms prekėms gaminti ar paslaugoms teikti, arba tam tikriems pasirinktiems ūkio subjektams (-ui), t. y. ar finansavimo priemonė yra selektyvaus pobūdžio?	☒	☐	☐	Nors Nutarimo projektu siūloma lengvata nėra diskriminuojanti pagal kilmės šalį ir lengvata gali būti taikoma bet kuriam ūkio subjektui, užsiimančiam pirminės žemės ūkio produkcijos ar pašarų gabenimu, ji vis tiek nustato palankesnes sąlygas vienai konkrečiai ekonominės veiklos rūšiai. Tokiu būdu sudaroma situacija, kai transporto priemonių naudotojai, vykdantys žemės ūkio produkcijos vežimą, moka mažiau nei kiti transporto sektoriaus dalyviai, nors visi jie naudojami ta pačia valstybine kelių infrastruktūra. Be to, rinkliavos sistema iš esmės yra sukurta tam, kad visi kelių naudotojai proporcingai prisidėtų prie infrastruktūros išlaikymo. Lengvata tik vienam sektoriui reiškia, kad jo kaštų dalis mažinama kitų naudotojų sąskaita, kas savo ruožtu sukuria nevienodą konkurencinę aplinką transporto rinkoje.
------	--	-------------------------------------	--------------------------	--------------------------	--

Pildymo instrukcija

Pasirinktinis finansavimo priemonės taikymas (selektyvumas). Pasirinktinai taikomos finansavimo priemonės – tai priemonės, kurios yra skirtos atskiroms regiono plėtrai (tame regione esantiems ūkio subjektams), atskiroms veiklos rūšims paremti (finansavimo / galutiniai naudos gavėjai – atskiros sektoriaus ūkio subjektai) arba tam tikriems tikslams įgyvendinti (finansavimo / galutiniai naudos gavėjai gali būti mažos ar vidutinės įmonės, naujos įmonės, tam tikrus projektus įgyvendinantys ūkio subjektai ir pan.). Šis kriterijus tenkinamas, kai vertinant projekto įgyvendinimo planus, tam tikrų ūkio subjektų projekto įgyvendinimo planai įvertinami geriau ir dėl to gauna finansavimą (skirtingai nuo blogiau įvertintų), o institucijos, sprendamos dėl finansavimo skyrimo, naudojasi turima diskrecijos teise.

1.4.	Ar finansavimas gali iškraipyti konkurenciją ir veikti prekybą tarp ES šalių?	☐	☒	☐	Žemės ūkio produktai, tokie kaip grūdai, pienas ir pašarai, yra aktyviai prekiaujami visoje Europos Sąjungos vidaus rinkoje. Tačiau svarbu pažymėti, kad Nutarimo projekto nuostata dėl lengvatos nėra taikoma tik Lietuvos Respublikos žemės ūkio produkcijos gamintojams. Suformuotame pasiūlyme aiškiai nurodoma, jog lengvata taikoma už pirminės žemės ūkio produkcijos (pieno, grūdų ir kt.), pašarų gamintojų, įskaitant pašarų gamybai skirtas žaliavas, veiklai ir produkcijos realizavimui naudojamoms bei jų valdomoms transporto priemonėms. Tai reiškia, kad lengvata siejama su transporto priemonių naudojimo paskirtimi , o ne su ūkio subjekto registracijos vieta ar kilme . Todėl priemonė nėra diskriminacinė kitų Europos Sąjungos valstybių narių gamintojų atžvilgiu – bet kuris ūkio subjektas, užsiimantis atitinkama veikla ir naudojantis transporto priemonėmis Lietuvos keliuose, nepriklausomai nuo jo kilmės šalies, gali pretenduoti į 50 proc. mažesnę rinkliavą. Todėl lengvata neiškraipo konkurencijos ir prekybos neveikia.
------	---	--------------------------	-------------------------------------	--------------------------	--

Pildymo instrukcija

Poveikis konkurencijai ir prekybai tarp ES šalių. Siekiant įvertinti, ar suteiktas finansavimas daro poveikį konkurencijai ir prekybai tarp ES šalių, būtina nustatyti finansavimo gavėjo (galutinio naudos gavėjo) teikiamų paslaugų ar gaminamų prekių rinką, žinoti, ar rinka yra liberalizuota ir joje vyksta konkurencija. Pats faktas, kad ūkio subjekto konkurencinė padėtis, palyginti su kitais konkuruojančiais ūkio subjektais, pagerėja jam gavus ekonominės naudos, kurios jis nebūtų gavęs įprastomis verslo sąlygomis, rodo, kad konkurencija gali būti iškreipta. Jei finansavimas yra teikiamas vietinio pobūdžio veiklai paremti (pavyzdžiui, kirpyklai, kurios klientai yra tik miestelio gyventojai), šis finansavimas paprastai neveikia prekybos tarp šalių. Tačiau būtina žinoti, kad finansavimas ūkio subjektui gali veikti prekybą tarp šalių ir tais atvejais, kai konkretus ūkio subjektas neeksportuoja savo teikiamų paslaugų ar gaminamų prekių. Gali pakakti fakto, jog nagrinėjamomis paslaugomis ar prekėmis apskritai prekiaujama su ES šalimis.

SPRENDIMAS

Vertinimo išvada	☐ <i>Taip</i> ☐ <i>Taip su išlyga</i> ☒ <i>Ne</i>
Pildymo instrukcija „Taip“ žymima, jei į visus klausimus atsakyta teigiamai. Teikiamas finansavimas yra laikomas valstybės pagalba. „Taip su išlyga“ žymima, jei į 1.4 klausimą atsakyta neigiamai (į 1.1–1.3 klausimus teigiamai), nurodant pastabose, kad numatomas teikti finansavimas neviršys <i>de minimis</i> pagalbos ribų ir tenkins visus reikalavimus nustatytus taikytiname <i>de minimis</i> reglamente. „Ne“ žymima, jei į nors vieną I dalies klausimą atsakyta neigiamai. Teikiamas finansavimas nebus / nėra laikomas valstybės pagalba.	